

Poging tot staatkondige verbrokkeling van België door het Duitsch bestuur

De protestbrieven der Vlaamsche en Waalsche Belgen in bezet België

I. — *Protestbrief van de Vlaamsche notabelen uit de politieke wereld, tegen de activisten van den zoogezegden « Raad van Vlaanderen » en tegen 's lands bestuurlijke scheiding (10 Maart 1917).*

Antwerpen, den 10 Maart 1917.

AAN ZIJNE EXCELLENCIE

DEN HEER VON BETHMANN-HOLLWEG,
KANSELIER VAN HET DUISCHES RIJK,

BERLIJN.

Den 3 Maart, hebt Gij te Berlijn eene afvaardiging ontvangen van een lichaam, dat zich noemt : *Raad van Vlaanderen*, maar dat, in ons eigen land, volstrekt onbekend is.

Uit de verklaringen, daarover aan de pers medegedeeld, krijgt men den indruk alsof deze afvaardiging de wenschen uitsprak van het Vlaamsche volk of van een merkelijk deel daarvan en zelve samengesteld was uit mannen, die in dit land ontzag en invloed zouden hebben.

Niets zou gevaarlijker zijn dan zulke meening, zonder tegenspraak, ingang te laten vinden.

De ongenoemde heeren, die, terwijl de oorlog nog volop woedt, het op zich genomen hebben aan de Duitse regeering hun medewerking te verleen om hun land te verdeelen en een volslagen ommekeer te brengen in zijn innerlijke inrichting, hebben niet het minste recht te

spraken in naam van het Vlaamsche volk en vertegenwoordigen noch de verlangens, noch de betrachtingen van dit volk.

In volle vrijheid, heeft het Vlaamsche volk, vóór den oorlog, zijne vertegenwoordigers in Kamer en Senaat gekozen ten getale van 113 voor de Volksvertegenwoordigers en 57 voor de Senatoren. Onder die 170 gekozenen, hebben zich slechts twee bij de zoogenaamde aktivische beweging aangesloten.

Het vertoog aan de Belgische Regeering over de vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool werd destijds door 2.000 hoogeschoolgediplomeerden ondertekend. Slechts een honderdtal werd er gevonden om de nieuwe richting te steunen en, van dit klein getal, hebben reeds verscheidenen openlijk hun handteeken teruggetrokken, terwijl anderen er geen geheim van maken dat zij misleid werden of zich vergist hebben en hunne daad betreuren.

Het Vlaamsche land en de Vlaamsche beweging zijn van vóór jaar en dag vertegenwoordigd door groote en invloedrijke genootschappen, zoo letterkundige als politieke, zooals daar zijn het *Willemsfonds* en het *Davidfonds*, de *Nederduitsche Bond* en de *Liberale Vlaamsche Bond* van Antwerpen, de *Liberale Volksbond* van Brussel, de Vlaamsche werklieden-groepen en de drie Staatspartijen, de *Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden*, *Vlaamsche Natuur- en Geneeskundige Kongressen* en meer andere.

Geen enkele dier groote groepeerings heeft zich voor deze onvaderlandsche politiek laten vinden.

Integendeel hebben hunne voorzitters en vertegenwoordigers er in principie tegen geprotesteerd in het vertoog aan Gouverneur Generaal von Bissing, in datum van 8 Januari 1915, over de Hoogeschool van Gent.

In de laatste jaren is geene Vlaamschgezinde hervorming meer eensgezind door het Vlaamsche volk geeischt, dan zijn volle recht op universitair gebied.

Een wetsontwerp ter vervlaamsching der Hoogeschool van Gent werd neergelegd in de Kamer door volksvertegenwoordigers, die daartoe in talloze vergaderingen van de Vlaamsche bevolking mandaat hadden gekregen. Van de zes ondertekenaars zijn vijf nog in leven. Allen hebben verzet aangeteekend tegen de immenging van het **Duitsch** gezag in vraagstukken van binnenlandsche Staats-

kunde, en allen zijn tegen de bestuurlijke scheiding gekant.

Het gevoelen der bestuurders en hoofdopstellers der Vlaamsche dagbladen, die vóór den oorlog verschenen en een der grootste krachten van de Vlaamsche beweging zijn, is gekend : Zij zijn eensgezind *tegen*.

Onze Koning, aan wien ons aller hart hangt, onze Regeering, die onder de bescherming van ons onoverwonnen leger onze vlag hoog houdt, hebben onbewimpeld het streven van het groepje zoogenaamde activisten veroordeeld.

Deze vaststaande feiten volstaan om de ongenoemde afvaardiging van een door onbekenden aangestelden Raad tot hare ware beteekenis terug te brengen. Het ontstaan zelf van dien Raad onder de heerschende omstandigheden zou daartoe reeds afdoende zijn : Zeker is het U niet onbekend dat in België alle maatschappijen, die zich met staatkundige belangen bezig hielden, door de bezettende macht ontbonden zijn ; dat het recht van vergadering geschorst is ; dat de vrije uiting der gedachten onmogelijk werd gemaakt en met verbanning of gevang gestraft wordt ; dat de uitstekende Vlaamschgezinden, als Prof. Fredericq, Prof. de Bruyne, Alf. Sevens, naar Duitschland gezonden werden ; dat van alle vroegere Vlaamsche dagbladen, tolken der openbare meening in ons land, geen enkel meer in het bezet gebied verschijnt. Wat belang kan een onpartijdig beoordeelaar dan hechten aan de meening van hen die door de gratie van den vijand van deze beperkingen ontheven werden en een taal voeren en daden begaan die zijne politiek dienen in tegenstrijd met hun eigen Koning ?

De splitsing van ons land in een Waalsch en in een Vlaamsch bestuurgewest, is het doel dat die Heeren nastreven. Naar luid van uwe verklaring « moet de taal- » grens zoohaast mogelijk de grensscheiding worden van » twee onder bevel van den Heer Gouverneur Generaal » vereenigde maar *overigens gescheiden bestuurlijke » gebieden* ».

Ons antwoord op deze politiek zal kort wezen : *De bestuurlijke scheiding maakt geen deel uit van het Vlaamsche programma.*

Toen vóór éenige jaren van Waalsche zijde, in een onbewaakt oogenblik van « *séparation administrative* » gesproken werd, zonder overigens bij onze landgenooten wor-

klank te vinden, gaf daarop, met instemming van alle Vlaamschgezinden, een der radikaalsten onder hen het volgende klinkend antwoord :

« Ik stel het op prijs, het hier heden bij deze plechtige » gelegenheid en in 't bijzijn van zulk een groot aantal » Vlaamschgezinden en leiders van Vlaamschgezinden » van elke belijdenis en van elke politieke richting klaar » en duidelijk te kunnen zeggen : *Nog nooit, ook niet in » de somberste dagen van Vlaanderens geschiedenis » na 1830, is uit onze rangen een stem opgegaan, aan- » dringende op iets dat op de bestuurlijke scheiding zou » gelijken.* » (Handelingen, bl. 47.)

En verder, — na er op gewezen te hebben dat vrees noch eigenbelang die houding ingaf, maar alleen de liefde tot het gemeenschappelijk vaderland — ging de redenaar voort, van België sprekend (bl. 49) :

« Dat landeken, wij achten het niet te groot et niét te sterk ; wij beschouwen zijn onafhankelijkheid en zijn onzijdigheid niet als zoo volkomen veilig tegen alle gevaren gewaarborgd, dat wij, roekeloos, het weerstandsvermogen dat het dank zij de eendracht en der eenheid van zijn uit twee nationaliteiten bestaande bevolking, zouden gaan verstoren of laten verbreken *om het even welk voorwendsel*, en wel het allerminst om hooger gezegde redenen van nationalen aard, waarachter, in werkelijkheid, hoofdzakelijk politieke bekommernissen verborgen zitten. »

En ten slotte besloot hij met deze uitdrukkelijke en herhaalde verklaring :

« Ik verklaar het hier luid, en nogmaals ben ik zeker te spreken uit het hart van alle Vlamingen : ook dan, als de voorstelling der separatisten niet zoo valsch ware, ook *dan nog zouden wij van geen scheiding willen hooren.* Met het oog op de door hen bedoelde toestanden, dringen wetgevende maatregelen zich op, herziening van de verkiezingswetten, b. v., maar geenszins maatregelen, die het land, innerlijk al genoeg verdeeld, ook *naar buiten nog zouden verzwakken.* »

Zoo getuigde in Augustus 1912 Pol de Mont, sprekend ~~als~~ voorzitter van het XXXIIe Nederlandsch Taal- en Let-

terkundig Congres te Antwerpen ; en in die gezaghebbenste onder alle vergaderingen op taalgebied in ons land vonden zijne woorden algemeen instemming.

Wie heeft in die omstandigheden het recht de bestuurlijke scheiding voor te stellen als een deel van het Vlaamsch program ?

Zou uwe Excellencie overigens denken dat de redenen in 1912, namens de geheele Vlaamschgezinde Beweging zoo duidelijk omschreven, heden, in 1917, na wat er in ons land gebeurd is, iets van hunne kracht hebben verloren ? Zou Zij ons, Vlamingen zoo blind achten dat, na ons volk met weergaloozen heldenmoed bloed en goed te hebben zien offeren voor onze vlag en onze eer, wij als resultaat de splitsing van het vaderland en de verbrokkeling van onze nationaliteit zouden aanvaarden, om dan, na een tijdelijk en schijnbaar herstel, de gemakkelijke prooi te worden van landgesjacher en veroveringszucht ?

Deze overwegingen zijn wel van aard te doen begrijpen dat de Vlaamsche bevolking van geen bestuurlijke scheiding weten wil. Zeker is die bevolking vast overtuigd dat zij na den vrede hare taalrechten ten volle zal zien erkennen. En zij, die beweren dat men na den oorlog van die rechtvaardige eischen niet zal willen hooren, zij verdienen de scherpste afkeuring. Zulke gezegden zijn slecht en nadeelig voor het vaderland. Maar evengoed als wij dezen afkeuren, evengoed zijn wij overtuigd dat het onze plicht is, in onze hoedanigheid van openbare mandatarissen, om meê te deelen dat hetgeen u werd verklaard te Berlijn, geensziens beantwoordde aan de verlangens en den wil van onze Vlaamsche menschen.

Ligt het trouwens wel in de bevoegdheid van de bezettende macht om maatregelen van dien aard in te voeren ?

Het volkenrecht laat aan den bezetter niet toe, de bestaande instellingen te wijzigen, hetzij in geval van volstreekte noodzakelijkheid, opgedrongen door militaire beweegredenen. De verdragen van Den Haag zijn in dit opzicht zeer duidelijk en uwe eigene rechtsgeleerden zeggen hierover :

« Vóór alles moet men hier rekenschap houden met het beginsel dat het aan den bezetter niet toehoort te wijzigen en nog minder af te schaffen de rechtsinrichting, zooals

ze ingesteld is door het bestuur en de wetgeving van het land, noch de werking te onderbreken van het bestuurlijk organisme. » (Prof. von Ullmann van de Hoogeschool van Munich, in *Völkerrecht*, § 183, bl. 445.)

Welnu, de bestuurlijke scheiding is in strijd met al onze wetten en kan door niemand verdedigd worden als daad, die zou opgedrongen worden door militaire noodwendigheid ; U zelf hebt haar dien grondslag niet gegeven.

Uwe Excellencie schijnt zich een onjuist denkbeeld te hebben gevormd van de Vlaamsche Beweging. Haar doel is geenszins de Walen of Frankrijk te bestrijden, maar wel in ons eigen Vlaamsch midden onze schoone en oude taal te verheffen, die onrechtvaardig miskend wordt. De Vlaamsche Belgen zijn niet een ras, dat door overmacht bij een groot land is gevoegd. Zij zijn vrije vennooten in een vrij gemeenebest. Zij zijn over 't algemeen meester van hun eigen lot en zij hebben niet gewacht op de tuschenkomst van den vreemde om op de grieven te wijzen, die zij op taalgebied hadden.

Daarvan getuigen de Vlaamsche wetten :

Van 1873 op het rechtswezen.

Van 22 Mei 1878 op he bestuurlijke inrichting.

Van 15 Juni 1883, op het middelbaar onderwijs.

Van Mei 1889, 4 September 1891 en 22 Februari 1908, op het rechtswezen.

Van 18 April 1898 op de stemming en bekendmaking der wetten waarbij officieel de gelijkheid der beide landtalen bekrachtigd werd.

Van 12 Mei 1910, op het vrij middelbaar onderwijs.

Van 2 Juli 1913 op het leger.

Van 19 Mei 1914 op het lager onderwijs.

Uwe Excellencie kan zelf oordeelen over de vraag of, in één zelfde spanne tijds, de volkeren, die Duitschland bewonen en de Duitsche taal niet spreken, hervormingen van hetzelfde gehalte verkregen hebben.

Wij erkennen het : 't werk van hervormingen en rechtvaardigheid in het Vlaamsche land is noch volmaakt, noch voleindigd, maar de maatregelen, welke nog niet genomen werden en vooral die betreffende het hooger onderwijs, wij verlangen, dat zij genomen worden, als al de voorgaande, binnen de perken van onze Grondwet en in volle onafhankelijkheid, — en wij zijn innig over-

tuigd, dat de strijd en het lijden, te samen doorgemaakt, de eeuwenoude banden nog toegehaald hebben, die de Vlamingen aan hunne Waalsche broeders verbinden.

Hetgeen intusschen tot stand zal gebracht worden door de bezettende macht, wordt door ons beschouwd als niet bestaande, van den dag af waarop de bezetting zal ophouden, en dit op grond van het Internationaal Recht.

Weliswaar heeft U te Berlijn verklaard « dat het Duitse Keizerrijk, bij de vredesonderhandelingen en ook dadelijk daarna, alles zal in 't werk stellen om de vrije ontwikkeling van het Vlaamsche ras te vergemakkelijken en te verzekeren ».

Wij begrijpen dat uw politiek U er toe leidt om zoó te spreken ; doch, aan uwen kant zult U ook begrijpen, dat de eer, de waardigheid en de vaderlandsliefde van onze bevolking ons slechts één antwoord veroorloven :

Nooit zullen wij een vrede aanvaarden, waarbij het aan uw Gouvernement, of aan welkdanigen vreemden Staat ook, zou toegelaten zijn zich met onze binnenlandsche zaken te bemoeien.

De oorlog kan duren zoolang hij moet, maar de onafhankelijkheid van ons land moet na den oorlog bestaan zooals vóór den oorlog : even volledig, even geheel naar het Oosten als naar het Noorden en naar het Zuiden. In geen enkel opzicht, noch op economisch, noch op politiek gebied, willen wij een onderworpenheid tegenover gelijk wien.

EXCELLENTIE,

Het ligt niet in onze bedoeling, en het ligt trouwens niet in onze macht, om in oorlogstijd eene agitatie te verwekken, bij gelegenheid van het ontwerp, dat wij hier bespreken. Doch als openbare mandatarissen, als leiders van belangrijke Vlaamsche vereenigingen en inrichtingen, zijn wij tegenover de waarheid en tegenover ons zelf verplicht (U niet onwetend te laten omtrent de echtheid der feiten en omtrent de gevoelens, die ons bezielen) (1).

(1) Deze enkele woorden : (U niet... gevoelens, ontbreken in het exemplaar dat uit België toekwam en werden uit het Fransch vertaald.

In gewonen tijd zouden duizenden handteekeningen zich bij de onze voegen. In de gegeven omstandigheden kunnen wij niet eens al degenen bereiken, die het protest ondertekenden tegen de tusschenkomst van de Duitsche overheid inzake de inrichting van een Vlaamsche Hoogeschool te Gent.

Doch alwie ons Vlaamsch volk kent, weet dat wij getrouw en bezadigd de algemeene denkwijze hebben weergegeven. Mocht Uwe Excellencie er aan twijfelen, dat Zij dan alle belemmeringen heffe, die op het oogenblik de uitoefening beletten van het recht op het woord en op de pers, en van de Ardennen tot aan de Noordzee zal die houding der separatisten diep worden afgekeurd en heel ons volk zal U zeggen :

Wij allen, Vlamingen en Walen, wij hebben in dezen tijd slechts een wensch, één verlangen, één gedacht :

« HET BELGISCH VADERLAND VRIJ EN ONVERDEELD ! »

Geteekend :

Louis FRANCK, Volksvertegenwoordiger voor Antwerpen, voorzitter van den Bond der Vlaamsche Rechtsgeleerden ;

Baron COGELS, Eere-Gouverneur der provincie Antwerpen en Senator ;

Graaf DE BAILLET-LATOUR, Eere-Gouverneur der provincie Antwerpen en Senator ;

Jan DE Vos, Burgemeester van Antwerpen ;

Alfons RIJCKMANS, Senator voor Antwerpen ;

Leon VAN PEBORGH, Senator voor Antwerpen ;

ELBERS, Senator van Brabant ;

VINCK, Senator van Brabant ;

DE BECKER-REMY, Senator voor Leuven.

Baron DE KERCHOVE D'EXAERDE, Senator voor Audenaerde-Aalst ;

DE BLIECK, Senator voor Audenaerde-Aalst ;

Oscar VAN DER MOLEN, Senator voor Antwerpen ;

CALLENS, Senator voor Antwerpen ;

Baron VAN REYNEGOM DE BUZET, Senator voor Mechelen-Turnhout ;

G. ROYERS, Volksvertegenwoordiger voor Antwerpen ;

- R. DE KERCHOVE D'EXAERDE, Volksvertegenwoordiger voor Antwerpen ;
- E. DE MEESTER, Volksvertegenwoordiger voor Antwerpen ;
- Edm. DUYSTERS, Volksvertegenwoordiger voor Antwerpen ;
- F. DE SCHUTTER, Volksvertegenwoordiger voor Antwerpen ;
- DE BUE, questor der Kamer van Volksvertegenwoordigers, Brussel ;
- BORGINON, Volksvertegenwoordiger voor Brussel ;
- ROBIJN, Volksvertegenwoordiger voor Brussel ;
- Burggraaf DE JONGHE D'ARDOYE, Volksvertegenwoordiger voor St-Niklaas ;
- Dr LAMBORELLE, Volksvertegenwoordiger voor Mechelen ;
- J. RENS, Volksvertegenwoordiger voor Aalst ;
- TIBBAUT, Volksvertegenwoordiger voor Dendermonde ;
- BUYL, Volksvertegenwoordiger voor Oostende-Veurne-Dixmuide ;
- Raoul CLAES, Volksvertegenwoordiger voor Leuven ;
- Cl. PETEN, Volksvertegenwoordiger voor Hasselt ;
- Jos. VERACHTERT, Volksvertegenwoordiger voor Turnhout ;
- A. VERSTEYLEN, Volksvertegenwoordiger voor Turnhout ;
- Edm. PICARD, Deken der advokaten bij het Verbrekingshof te Brussel ;
- Emm. MONTENS, waarnemend voorzitter der Bestendige Deputatie van Antwerpen ;
- A. VERWILGHEN, lid der Bestendige Deputatie van Oost-Vlaanderen ;
- VAN HOORENBEEK, waarnemend burgemeester van Mechelen ;
- F. DU FOUR, waarnemend Burgemeester van Turnhout ;
- D^r DE SMEDT, Burgemeester van Sint-Niklaas ;
- COOTMANS, Burgemeester van Berchem ;
- D^r VAN DAMME, Burgemeester van Hoboken ;
- A. COOLS, Schepen der stad Antwerpen, bestuurlid van de Belgische Werkliedenpartij ;

- Fr. VAN DEN HENDEN, Schepen van Mechelen ;
- Mgr. CLEYNHENS, Deken van Antwerpen ;
- Mgr ROUCOURT, Deken van Berchem ;
- Pater RUTTEN, van de Orde van den Heiligen Dominicus ;
- Kan. E. LUYTGARENS, Algemeen Secretaris van den Belgischen Boerenbond ;
- Prof. E. VLIBERGH, Hoogleeraar te Leuven, Algemeen voorzitter van het Davidsfonds ;
- Prof. A. VERMEYLEN, Hoogleeraar te Leuven ; Algemeen voorzitter der Vereeniging van Vlaamsche letterkundigen ;
- Prof. DUFLOU, Hoogleeraar te Brussel ;
- Dr GALLEMAERTS, Hoogleeraar te Brussel ;
- Dr HEGENSCHIEDT, Letterkundige, Docent aan de Hoogeschool te Brussel ;
- Dr NUYENS, uitt. Voorzitter van de « Nederduitsche Bond van Antwerpen », Voorzitter van de « Katholieke Vlaamsche Hoogeschool-uitbreiding » ;
- Jul. LAGAE, Beeldhouwer, Lid der Koninklijke Academie, Brussel ;
- Juliaan DE VRIENDT, Oud-Volksvertegenwoordiger, Bestuurder der Academie van Schoone Kunsten, Antwerpen ;
- N. CUPERUS, Eere-Voorzitter van den « Liberale Vlaamsche Bond van Antwerpen » ;
- E. DE PUYDT, Voorzitter van den « Liberale Vlaamsche Bond van Antwerpen » ;
- Dr TEIRLINCK, Voorzitter van den « Liberale Volksbond », Brussel ;
- Is. VAN DOOSSELAERE, Ven. Meester van de « Vrijmetselaarsloge Marnix van Sint-Aldegonde » ;
- Jan VAN MENTEN, Voorzitter van den « Bond der Belgische Drukkers (afdeeling Antwerpen-Limburg) » ;
- Karel WEYLER, Gemeenteraadslid van Antwerpen, Oud-Voorzitter van de « Liberale Volkspartij » en van de « Vlaamsche Conferencie der Balie van Antwerpen » ;
- M. MOESSLY, Oud-Voorzitter van de « Liberale Volkspartij van Antwerpen » ;

- J.-G. DELANNOY, Gemeenteraadslid van Antwerpen, Bestuurlid van de « Belgische Werkliedenpartij » ;
- Hector LEBON, Oud-Voorzitter van de « Vlaamsche Conferencie van de Balie van Antwerpen » ; Secretaris van den Tuchtraad der Advokatenorde ;
- J. JANS, Oud-Stafhouder der Balie van Antwerpen ;
- K. ADRIAENSENS, Voorzitter van den Onderwijzersbond « Diesterweg » ;
- J. SOETEN, Gemeenteraadslid van Antwerpen ;
- Dr SCHUYTEN, Bestuurlid van de « Vlaamsche Natuur- en Geneeskundige Congressen » ;
- Dr Maurits SABBE, redactor van den « Vlaamschen Gids », Mechelen ;
- Herman TEIRLINCK, Letterkundige, Bestuurlid van de « Vereeniging van Vlaamsche Letterkundigen », Brussel ;
- Karel VAN DE WOESTIJNE, Letterkundige, Brussel ;
- F. CLAES, Voorzitter van den « Antwerpschen Oudheidskundigen Kring », Conservator der Musea Steen en Vleeschhuis ;
- R. KREGLINGER, Oud-Secretaris der « Liberale en Grondwettelijke Vereeniging van Antwerpen », Secretaris der afdeeling Antwerpen van het « Onderrichtsverbond » ;
- Walter VAN KUYCK, Onder-Voorzitter van het « Liberaal Democratisch Verbond » ;
- V. RESSELER, Secretaris der « Vereeniging tot Bevordering van Volkskracht » ;
- Jef VAN DE VENNE, Secretaris van den « Liberale Vlaamsche Bond van Antwerpen » ;
- Aug. DE BRUYNE, Gemeenteraadslid van Hoboken ;
- GEERSENS, Voorzitter der « Vlaamsche Jonge Wacht van Antwerpen » .

	Bladzijden
Inleiding	1
Poging tot staatkundige verbrokkeling van België door het Duitsch bestuur. — De protestbrieven van Vlaamsche en Waalsche Belgen in bezet België	13
I. Protestbrief van de Vlaamsche notabelen uit de politieke wereld, tegen de aktivisten van den zoogezegden « Raad van Vlaanderen » en tegen 's lands bestuurlijke scheiding (10 Maart 1917)..	13
II. Brief der politieke notabelen uit Brussel en de Waalsche arrondissementen, zich aansluitend bij het protest der politieke notabelen van het Vlaamsche land (7 April 1917).....	24
III. Brief van Kardinaal Mercier aan den Goeverneur- Generaal van België, betreffende de aanhouding van ambtenaren der ministerieele departemen- ten (6 Juni 1917).....	26
IV. Protest der Belgische politieke notabelen tegen de bestuurlijke verdeeling van het land en tegen de wegvoering van Belgische ambtenaren (12 Juni 1917).....	30
V. Protest der Belgische rechterlijke lichamen tegen de bestuurlijke splitsing van het land en tegen de wegvoering van Belgische ambtenaren (Juni 1917)	34
VI. Protest van den Gemeenteraad van Antwerpen tegen 's lands bestuurlijke verdeeling (6 Juli 1917)	36
VII. Uittreksel van de « Memorie van de Belgische Werkerspartij », overgemaakt in Augustus 1917, aan de heeren Emile Vandervelde en L. de Brouckère	39
VIII. Protest van de Gemeenteraden van Brussel en voor- steden gericht aan de diplomatische vertegen- woordigers der neutrale Mogendheden te Brussel (12 September 1917)	41
IX. Nieuw protest van den Gemeenteraad van Brussel (29 October 1917).....	45
X. Telegrams gewisseld tusschen de Belgische Minis- ters en Koning Albert bij gelegenheid van het naamfeest van Zijne Majesteit (15 November 1917)	46

WAT DE
BELGEN UIT BEZET BELGIE

OVER DE

Bestuurlijke scheiding denken

met eene Inleiding van den

HEER H. CARTON DE WIART

MINISTER VAN JUSTITIE

Uitgave van het « BELGISCH DOCUMENTATIE-BUREEL »

52, rue des Gobelins

LE HAVRE